

УДК 657.01

DOI: https://doi.org/10.31521/modecon.V29(2021)-02

Баришевська І. В., кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв, Україна

ORCID: 0000-0003-3851-160X

e-mail: Baryshevskaiv@mnau.edu.ua

Юношев С. Ю., здобувач вищої освіти обліково-фінансового факультету, Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв, Україна

ORCID: 0000-0002-5559-9220

e-mail: semen012599@gmail.com

Волхонська А. А., здобувач вищої освіти обліково-фінансового факультету, Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв, Україна

ORCID: 0000-0003-0426-302X

e-mail: anastasiavolhonskaya@gmail.com

Сутність і місце облікової інформації в управлінні підприємством

Анотація. У статті досліджено теоретичні основи облікової інформації та її використання для ведення господарської діяльності підприємства. Визначено ознаки загальної інформації господарського об'єкту та її вимоги. Розглянуто класифікацію облікової інформації за способом її узагальнення. Проаналізовано значення та різницю внутрішніх і зовнішніх користувачів облікової інформації підприємства.

Встановлено, що внутрішня звітність підприємства надає менеджерам необхідні дані для управління, виявлення відхилень та недоліків фінансово-господарської діяльності та формує важелі зворотного впливу на підконтрольні об'єкти, своєю чергою для зовнішніх користувачів існує інформація відкритого типу. Доведено, що облікова інформація являється цінним ресурсом для внутрішніх та зовнішніх користувачів задля прийняття управлінського рішення або аналізу процесу господарської діяльності. Облікова інформація має великий вплив на ухвалення рішень в діяльності підприємства, іншими словами, бухгалтерський облік пов'язаний із забезпеченням менеджменту підприємства інформацією для використання у плануванні, контрольних діях і в прийнятті управлінських рішень.

Ключові слова: економічна інформація; облікова інформація; статистична облікова інформація; оперативна облікова інформація.

Baryshevska Inna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor of the Department of Finance, Banking and Insurance, Mykolayiv National Agrarian University, Mykolayiv, Ukraine

Yunoshev Semen, Graduate of the Faculty of Accounting and Finance, Mykolayiv National Agrarian University, Mykolayiv, Ukraine

Volkhonska Anastasia, graduate of the Faculty of Accounting and Finance, Mykolayiv National Agrarian University, Mykolayiv, Ukraine

Essence and Place of Accounting Information in the Management of the Enterprise

Abstract. Introduction. In today's market environment, enterprise management is increasingly faced with various problems and challenges in the management of the enterprise, and their solution requires management action. In such conditions, the risk of making incorrect management decisions increases, so the management process is characterized by the need to form and process socio-economic information, which in solving a certain management problem should be considered as information support. A special role is played by the problem of improving the functioning of the accounting system of the enterprise and the formation of further directions of its development.

Purpose. At the present stage of economic development it is urgent to solve the problems of adapting the accounting system to the needs of management. In addition, an important area of improving accounting as a means of management information support is the harmonization of procedures for processing accounting data and preparation of accounting information summarized in the financial statements, with methodological approaches to strategic management based on a balanced scorecard.

Results. The article examines the theoretical foundations of accounting information and its use for business activities of the enterprise. The features of the general information of the economic object and its requirements are determined. The

¹Стаття надійшла до редакції: 12.10.2021

Received: 12 October 2021

classification of accounting information by the method of its generalization is considered. The value and difference of internal and external users of the accounting information of the enterprise are analyzed. It is established that the internal reporting of the enterprise provides managers with the necessary data for management, detection of deviations and shortcomings of financial and economic activities and forms the levers of feedback on the controlled objects, in turn for external users there is open information.

Conclusions. It is proved that accounting information is a valuable resource for internal and external users, for management decisions or analysis of the business process. Accounting information has a great influence on decision-making in the enterprise, in other words, accounting is associated with the provision of enterprise management information for use in planning, control actions and management decisions.

Keywords: economic information; accounting information; statistical accounting information; operational accounting information.

JEL Classification: M 41.

Постановка проблеми. Однією з найважливіших умов удосконалення управління підприємством є поліпшення його інформаційного забезпечення. Інформація є основою та базою для управління підприємством.

Управління діяльністю менеджера – динамічний процес, пов'язаний з використанням значних обсягів різнобічної інформації, яка характеризується постійною зміною параметрів і показників, що показують зовнішнє та внутрішнє середовище об'єкта. Своєчасне виявлення цих змін, можливість прогнозувати та оперативно реагувати на них, а також бачити перспективу для прийняття адекватних рішень – основна мета діяльності менеджера. Управління діяльністю менеджера базується на використанні різнобічної інформації, необхідної для прийняття рішень. Якість цих рішень значною мірою залежить від інформації, яка використовується.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання економічного та обліково-аналітичного забезпечення діяльності суб'єктів підприємництва завжди були й залишаються у центрі уваги науковців та практиків. Значний вклад у дослідження проблеми теорії та самого поняття «облікової інформації» внесли такі вчені: О. Б. Бурдо [13], Засадний [12], П. Куцук [3], С. Легенчук [8], Ю. Мороз [4] та інші.

Бурдо О. В. наголошує, що обліково-аналітичне забезпечення слід розглядати як систему і формувати її доцільно за принципами системного підходу на основі вхідних показників про ефективне оперативне, тактичне й стратегічне управління суб'єктом господарювання [13].

Мороз Ю. Ю. узагальнює основні принципи системного підходу до формування обліково-аналітичного забезпечення: принцип кінцевої мети, принцип єдності, принцип взаємозв'язку, принцип модульної побудови, принцип ієрархії, принцип функціональності, принцип розвитку [4].

Куцук П. О. стверджує, що обліково-аналітичне забезпечення суб'єкта підприємництва є досконалою формою організації всіх видів обліку й аналізу, метою якої є прийняття виважених поточних і стратегічних управлінських рішень та контролю над їх реалізацією [3].

Формулювання цілей дослідження. Метою статті є дослідження облікової інформації, яка слугує для прийняття ефективних управлінських рішень в умовах соціально орієнтованої економіки.

Виклад основного матеріалу. Однією з найважливіших категорій в управлінні підприємством являється, «інформація». Термін «інформація» інколи призводить до суперечливих та численних тлумачень даного поняття, але, слід погодитися із таким визначенням: інформація – це сукупність різноманітних відомостей, що виникають у процесі підготовки виробництва та господарської діяльності, які можна передавати, фіксувати, використовувати й зберігати для здійснення функцій управління підприємством та прийняття управлінських рішень [1]. Сукупну всю інформацію на підприємстві розглядають за двома основними ознаками (рис. 1).

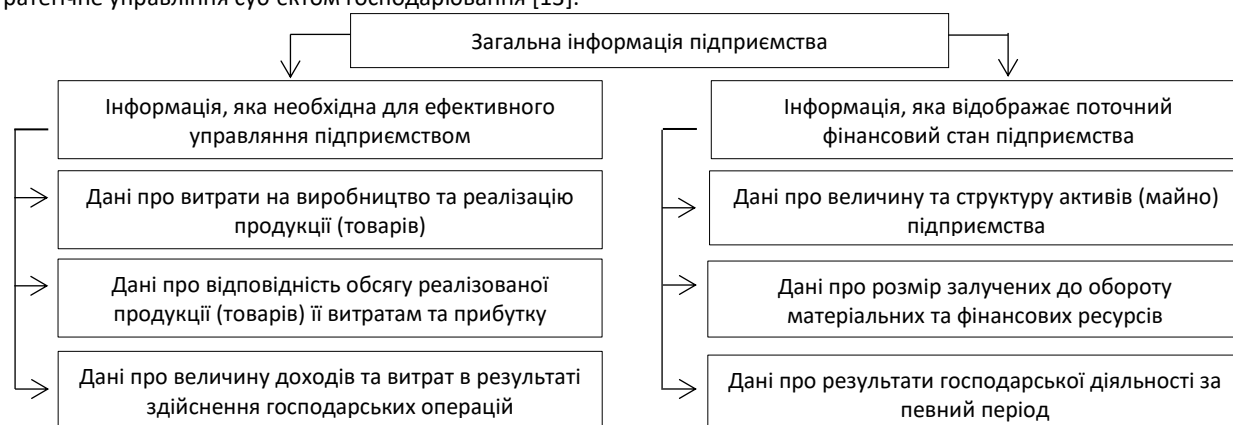

Рисунок 1 – Ознаки загальної інформації підприємства

Джерело: побудовано авторами за даними [2]

Також, важливо зазначити, що потреби інформаційного характеру багатьох підприємств майже однакові, таким чином маємо можливість

виокремити основні вимоги, щодо подання необхідної інформації (табл. 1).

Таблиця 1 **Вимоги до інформації підприємства**

Основні вимоги інформації	Характеристика
Достовірність	Правдиво поставлена, легко перевіряється та має нейтральний характер
Значимість	Корисна для внутрішніх та зовнішніх користувачів у потрібний час при складанні планів та впливає на прийняття рішень
Релевантність	Актуальність інформації, щодо запиту користувача
Повнота	Інформація, що містить максимум, який необхідний зацікавленим особам та включає необхідні коментарі
Відсутність систематичних помилок	Використання технічних прийомів та методів, що включають внесення систематичних помилок

Джерело: побудовано авторами за даними [3]

Зауважимо, що інформація, яка несе відомості про економічну діяльність є економічною інформацією, тобто це відомості зі сфери економіки, які необхідно обробляти, передавати, фіксувати й зберігати для використання в процесі планування обліку, контролю та аналізу. Економічну інформацію слід розглядати як один із різновидів управлінської інформації, що забезпечує позитивне управління підприємством та є інструментом управління та водночас належить до його елементів. Економічна інформація поділена на такі складові, як: імовірна інформація, дискретна інформація (отримується в результаті діалогів людина-людина або людина-машина), пропагандистська інформація (отримується для

досягнення певної мети) та описова (облікова) інформація [4].

Однією зі складових економічної інформації, якій характерна виробничо-господарська діяльність підприємств є облікова інформація, яку можна вважати центром економічної інформації. Вона показує внутрішню структуру підприємства та його зв'язок із навколишнім світом.

Інформація, яка отримана із джерел бухгалтерського обліку на всіх етапах господарської діяльності та на стадіях облікового процесу, яка містить дані про господарські операції та об'єкти завжди виступає, як основа для прийняття управлінських рішень (табл. 2).

Таблиця 2 **Облікова інформація в управлінні суб'єктом господарювання**

Обліковий процес	Ідентифікація облікової інформації
Факти господарського життя	Формується масив обліково-економічної інформації, яка не оброблена обліковими методами
Господарські операції	Факти господарського життя, які призводять до зміни в структурі господарських засобів чи джерел їх утворення
Первинні та зведенні документи	Ідентифікація облікової інформації в розрізі господарських операцій за допомогою первинних та зведених документів
Рахунки бухгалтерського обліку	Систематизація облікової інформації в розрізі об'єктів за допомогою бухгалтерських рахунків, відображення взаємозв'язків між об'єктами, деталізація облікової інформації про об'єкти в розрізі функціональних ознак
Кореспонденції рахунків	
Облікові реєстри	Надання обліковій інформації розмежованої пооб'єктно та за функціональними ознаками документальної форми реєстру
Фінансова звітність	Узагальнення та систематизація облікової інформації згідно р визначеним форматом

Джерело: побудовано авторами за даними [5]

Згідно з Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», користувачами звітності визначаються фізичні та юридичні особи, що потребують інформацію про діяльність підприємств для прийняття рішень, але в даному визначені не зазначені держава та

міждержавні організації, які одержують облікову інформацію на вищому рівні для прийняття рішень. Користувачів облікової інформації стосовно підприємства виділяють, як внутрішніх та зовнішніх (рис. 2).

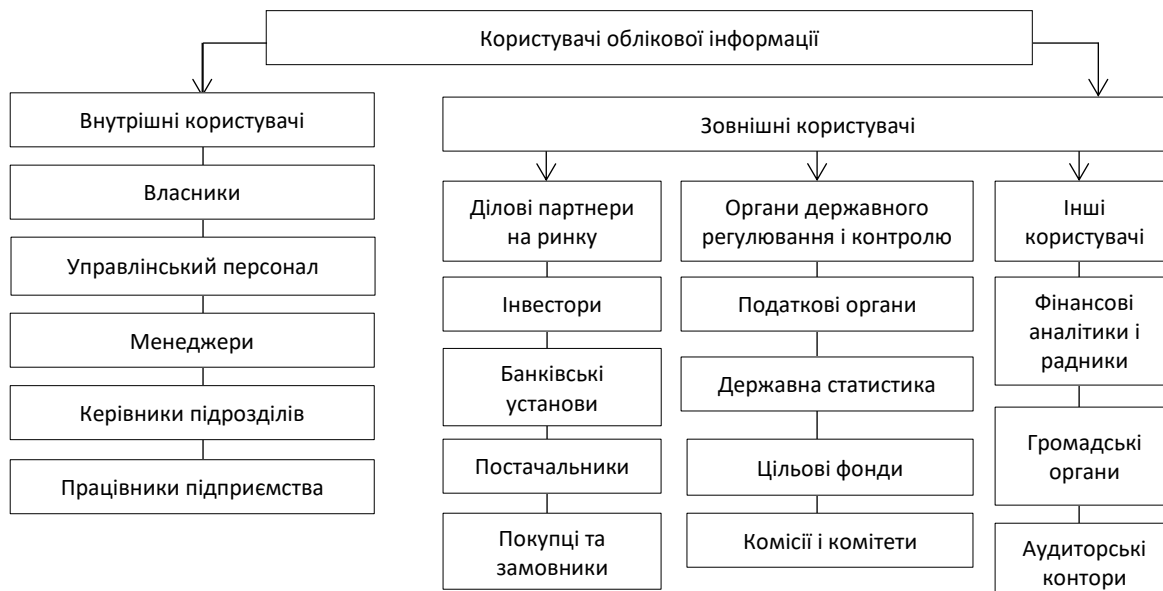

Рисунок 2 – Користувачі облікової інформації

Джерело: побудовано авторами за даними [7]

Внутрішні користувачі знаходять застосування облікової інформації з метою управління підприємством. Такі користувачі несуть відповідальність за управління діяльністю підприємства. Залежно від рівня управління керівникам необхідні різні види інформації. Наприклад, менеджерам вищого рівня необхідна статистична, фінансова й меншою мірою управлінська інформація. Тоді як для менеджерів середнього рівня в пріоритеті управлінська діяльність. Зовнішні користувачі займаються публічною, обліковою інформацією для оцінки фінансового становища підприємства, спираючись на фінансові інтереси [6].

Облікова інформація також поділяється на статистичну та оперативну. Характерна особливість облікової інформації є її точність. Статистична облікова інформація становить систему збору та узагальнення даних щодо ведення господарської діяльності, з подальшим її аналізом. Оперативна облікова інформація – це система показників, яка показує діяльність господарського підприємства на певну вказану дату. Така інформація не завжди має документальний вигляд, тобто може бути одержана в усній формі від спеціалістів та керівників середньої ланки, а також із телефонних повідомлень [8].

Форма показу облікової інформації завжди представлена у табличній формі фінансової та управлінської звітності або через графіки динаміки показників. На сьогодні ми маємо великий науково-технічний прогрес, тому управляти підприємством можна дистанційно та подавати керівництву облікову інформацію у вигляді комп'ютерних файлів.

Облікова інформація є однією із небагатьох видів економічної інформації, що має в одному документі комбіноване поєднання трьох форм подання, а саме буквеного, цифрового та кодованого. Наприклад, є

позиції у звітності які заповнюються буквено, а при наявності натуральних або трудових вимірників застосовується цифрова форма. План рахунків є представником кодової форми надання інформації, які проставляють при котируванні документів [9].

За способом узагальнення облікова інформація класифікується на разову, накопичувальну та зведену інформацію. Разова облікова інформація цінна для управлінського персоналу, тому що вона може спростувати або підтверджувати здійснення певного факту господарського життя, а також дозволяє зрозуміти стан певного процесу чи об'єкта. В більшості випадків, разові дані – це допоміжні інформаційні ресурси для прийняття управлінського рішення. Накопичувальна облікова інформація засвідчує певні тенденції у функціонуванні об'єкту управління. Така інформація є корисною для управлінського персоналу, оскільки дозволяє аналізувати тенденцію зміни показників в розрізі встановленого часу та визначати фактори, які впливають позитивно чи негативно на господарську діяльність. Зведена облікова інформація – це базовий елемент при прийнятті управлінського рішення та визначення стану об'єкта управління, а також можливість визначення відхилень фактичного результату від запланованого процесу господарських дій [10].

Облікова інформація являється цінним ресурсом для прийняття управлінських рішень не тільки для робітників самого підприємства, а і для зовнішніх користувачів, які в більшості є його конкурентами. Тому необхідне виокремлення масиву облікових даних, а саме інформацію відкриту для доступу та конфіденційну інформацію. Облікова інформація відкритого типу є систематизованою та узагальненою інформацією про процеси та об'єкти фінансово-

господарської діяльності підприємства. Конфіденційна облікова інформація – є інформацією облікових даних, які частіше мають оперативні риси та характеризуються ідентифікацією [11].

Проте облікова інформація не завжди може охопити всі сфери діяльності підприємства, тому для цього існують інші служби, які функціонують на даному господарстві. Наприклад, складання річного балансу не дозволяє проаналізувати чинники, що вплинули на результативність, оскільки прибуток або збиток в балансі зазначений як сальдо змін власного капіталу, тому разом з річним балансом слід проводити розрахунок прибутків і збитків [12].

У фінансовій звітності також існують інші недоліки інформації, наприклад:

Фінансова звітність може показувати лише ті події, що представлені у грошовому виразі.

Керівництво має деяку свободу вибору, а саме віддзеркалення подій по бухгалтерських рахунках.

Існують проблеми щодо автоматизації господарської діяльності на підприємстві, адже у деяких підприємств бухгалтерський облік неавтоматизований або частково неавтоматизований,

тому впровадження інформаційних систем залишається відкритою проблемою [13].

Але в цілому бухгалтерські документи мають великий вплив на прийняття або ухвалення рішень в діяльності підприємства, іншими словами, бухгалтерський облік пов'язаний із забезпеченням менеджменту підприємства інформацією для використання у плануванні, контрольних діях і у прийнятті управлінських рішень.

Висновки. У сучасних умовах розвитку економічних відносин закладено пряму залежність між якістю інформації, рівнем її використання та, відповідно, ефективністю управління. Зростання ефективності системи управління можна досягти завдяки забезпеченню функціонування дієвої облікової системи. Найголовнішою перевагою облікової інформації є те, що вона виконує три основні вимоги: тимчасовість, якість і кількість. Саме вони визначають важливість бухгалтерського обліку для інформаційного забезпечення системи управління. Отже, облік, як інформаційна система є рушійною силою функціонування підприємства, що може сприяти його економічному зростанню в умовах соціально ринкової економіки.

Література:

1. Кусторовська О. О., Юрків О. В., Яськевич Н. В. Роль облікової інформації в управлінні підприємством : Розвиток соціально-економічних систем в геоeкономічному просторі : теорія, методологія, організація обліку та оподаткування : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 2017. С. 93-95.
2. Марущак Л. Н., Павликівська О. В. Концептуальні основи формування інформаційних потоків стратегічного управлінського обліку *Соціально-економічні проблеми і держава*. 2015. Вип. 2 (13). С. 237-244. URL : <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2015/15mlasuo.pdf> (дата звернення : 20.10.2021 р.).
3. Куцук П. О. Облік в інформаційній системі підприємства/ Матеріали ІХ міжнародної науково-практичної конференції : Видавництво Львівського торговельно-економічного університету, 2021.С. 69
4. Мороз Ю. Ю., Цаль-Цалко Ю. С. Обліково-інформаційне забезпечення самодостатнього розвитку підприємства : матеріали ІХ міжнар. наук.-практ. конф. Видавництво Львівського торговельно-економічного університету, 2021.С. 94
5. Сіренко Н. М., Барішевська І. В., Щербина Ю. О. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством : курс лекцій. Миколаїв : МНАУ, 2016. 10 с.
6. Барішевська І. В., Висоцька Ю. В. Особливості формування та обліку фінансових результатів сільськогосподарських підприємств. *Економічний форум*. № 1. Миколаїв, 2015. 250-254 с.
7. Барішевська І. В., Руртовенко В. І. Оцінка фінансового стану сільськогосподарських підприємств. *Вісник Харківського національного аграрного університету*. Серія «Економічні науки». № 3. Харків, 2015. 206 с.
8. Легенчук С. Ф. Багатоваріантність в бухгалтерському обліку: історикотеоретичні аспекти: монографія. Житомир : ЖДТУ, 2017. 204 с.
9. Бутинець Т. А., Давидюк Т. В., Жиглей І. В., Замула І. В. Розвиток науки про бухгалтерський облік і господарський контроль : забезпечення стійкого розвитку економіки України : монографія; за заг. ред. проф. Ф. Ф. Бутинця. Житомир : ЖДТУ, 2012. 308 с
10. Мельник Н. Б. Класифікація облікової інформації в управлінні підприємством. *Вісник Прикарпатського університету*. Серія : Економіка. 2015. № 11. С.126-130.
11. Проданчук М. А. Продукт бухгалтерського обліку у системі прийняття управлінських рішень. *Ефективна економіка*. 2014 URL : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=3203> (дата звернення : 20.10.2021 р.).
12. Засадний Б. А. Бухгалтерський облік в інформаційній системі управління підприємством. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія «Економічні науки». 2016. № 17(1). С. 146-149.
13. Будько О. В. Класифікація обліково-аналітичної інформації з метою інформаційного забезпечення управління сталим розвитком підприємства. *Інноваційна економіка*. 2015. № 1 (56). С. 207-212
14. Барановська С. П. Обліково-аналітичне забезпечення як невід'ємна складова управління підприємством. *Менеджмент та підприємництво в Україні : етапи становлення і проблеми розвитку* : збірник наукових праць. Львів : Львівська політехніка, 2012. С. 8-11.

References:

1. Kustorovska, O., Yurkiv O., & Yaskevych, N. (2017). The role of accounting information in enterprise management. : Rozvytok sotsial'no-ekonomichnykh system v heoekonomichnomu prostori : teoriya, metodolohiya, orhanizatsiya obliku ta opodatkuvannya : materialy mizhnar. nauk.-prakt. konf. 93-95 [in Ukrainian].

2. Marushchak, L. & Pavlykivska, O. (2015). Conceptual bases of formation of information flows of strategic management accounting. *Sotsial'no-ekonomichni problemy i derzhava*. 2 (13). 237-244. Retrieved from : <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2015/15mlasuo.pdf> [in Ukrainian].
3. Kutsyk, P. (2021). Accounting in the information system of the enterprise. *Materialy IKH mizhnarodnoyi nauково-praktychnoyi konferentsiyi : Vydavnytstvo L'vivs'koho torhovel'no-ekonomichnoho universytetu*. 69 [in Ukrainian].
4. Moroz, Yu. & Tsal-Tsalko, Yu. (2021). Accounting and information support of self-sufficient development of the enterprise materialy IKH mizhnar. nauk.-prakt. konf. *Vydavnytstvo L'vivs'koho torhovel'no-ekonomichnoho universytetu*. 94 [in Ukrainian].
5. Sirenko, N., Baryshevskaya, I. & Shcherbina, Y. (2016) Accounting in enterprise management : kurs lektsiy. Mykolayiv : MNAU.10 [in Ukrainian].
6. Baryshevskaya, I. V. & Vysotska, Yu. V. (2015) Features of formation and evaluation of financial results of agricultural production. *Ekonomichnyy forum*. 1. Mykolayiv. 250-254 [in Ukrainian].
7. Baryshevskaya, I. V. & Gurtovenko V. I. (2015) Assessment of the financial condition of agricultural enterprises. *Visnyk Kharkivs'koho natsional'noho ahrarnoho universytetu*. Seriya «Ekonomichni nauky». 206 [in Ukrainian].
8. Legenchuk, S. F. (2017) Variety in accounting: historical and theoretical aspects : monohrafiya. Zhytomyr : ZHDTU, 204 [in Ukrainian].
9. Butynets T., Davydyuk T., Zhigley I. & Zamula, I. (2012) Development of the science of accounting and economic control : ensuring sustainable development of the economy of Ukraine : monohrafiya; za zah. red. prof. F. F. Butyntsy. Zhytomyr : ZHDTU 308[in Ukrainian].
10. Melnyk, N. (2015) Classification of accounting information in enterprise management. *Visnyk Prykarpat-s'koho universytetu*. Seriya : Ekonomika. 11. 126-130 [in Ukrainian].
11. Prodanchuk, M. (2014) Product of accounting in the system of management decisions. *Efektivna ekonomika*. Retrieved from : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3203> [in Ukrainian].
12. Essential, B. (2016) Accounting in the enterprise management information system. *Naukovyy visnyk Khersons'koho derzhavnoho universytetu*. Seriya «Ekonomichni nauky». 17 (1). 146-149 [in Ukrainian].
13. Budko, O. (2015) Classification of accounting and analytical information for the purpose of information management of sustainable development of the enterprise. *Innovatsiyna ekonomika*. 1 (56). 207-212 p. [in Ukrainian].
14. Baranovskaya, S. (2012) Accounting and analytical support as an integral part of enterprise management. Management and entrepreneurship in Ukraine : stages of formation and problems of development : a collection of scientific papers. *Zbirnyk naukovykh prats'*. L'viv : L'vivs'ka politehnika. 8-11. [in Ukrainian].

